

# SKRB ZA RAZVOJ PODEŽELJA

Proti večeru 12. maja letos so se člani Sekretariata za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano odpravili na Prežganje, malo hribovsko vas na vzhodnem robu naše občine. Pred podružnično šolo so jih pričakali Prežganjčani in prebivalci okoliških vasi ter člana Landarta, strokovne organizacije, ki skupaj z občino skrbijo za izvedbo programa celostnega razvoja podeželja in obnove vasi na območju krajevne skupnosti Besnica. Navzoči so se v učilnici razdelili po vaseh v tri skupine in začeli iskati odgovore na vprašalnik, ki zadeva pomembne življenjske potrebe njihovega okolja: družbeno infrastrukturo (šolstvo, zdravstvo itd.), oskrbo, gospodarske dejavnosti v vasi, kmetijstvo in dopolnilne dejavnosti ter komunalo.

Občina Ljubljana Moste-Polje je bila leta 1991 izbrana med prvimi sedemnajstimi lokacijami v Sloveniji za izvedbo programa celostnega razvoja podeželja in obnove vasi (s kratico CRPOV), za katera je Ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo dalo zagonska sredstva, jih usmerjalo in spodbujalo akcijo. Na pobudo prebivalcev Malega vrha se je občina lotila izvedbe tega programa, ki je zamišljen kot večletno načrtno usmerjanje razvoja tega območja. V letu 1992 je program zbudil zanimanje prebivalcev KS Besnica in KS Lipoglav. Izvršni svet naše občine je imenoval delovni skupini za uvajanje CRPOV

za KS Besnica in KS Lipoglav. Skupini sestavljajo prebivalci, politiki in strokovnjaki. Program se financira iz sredstev Ministrstva za kmetijstvo in gozdarstvo iz 6. člena dogovora o združevanju sredstev občin in mesta Ljubljane in proračuna občine Ljubljana Moste-Polje. V programu CRPOV ugotavljajo, da podeželje ni imelo organizirane oblike življenja in da je »razvoj temeljil na prevzemanju obrazcev in vrednot mestnega okolja. Izhodišče vseh aktivnosti CRPOV mora biti zato iskanje podeželskega koncepta razvoja oz. razvojnih rešitev po meri podeželja in vasi ter tamkajšnjih prebivalcev. Program vsebuje

štiri cilje: osnovne značilnosti podeželja in razvojne perspektive, varovanje vseh prostorskih in ekoloških vrednot, varovanje socialnih in kulturnih vrednot in cilje, ki so pomembni za dvig standarda.

Od 15. novembra lani so predstavniki Landarta predavali vsake tri tedne po vaseh besniške krajevne skupnosti. Po uvodnem delu programa so po predhodnem ogledu terena organizirali sestanke. Namen tega izobraževalnega programa je vzpodbuditi vaščane k ustvarjanju idej, k premisleku, kakšno je njihovo okolje in kaj lahko storijo sami, da bo drugačno in boljše. Strokovnjaki Landarta in občinski sekretariat za kmetijstvo, na čelu z g. Bojanom Zajcem pa lahko pomagajo z nasveti in predlogi in na koga naj se obrnejo za svet pri določenih problemih. Na omenjenem sestanku na Prežganju je geograf in sociolog dr. Stanko Pelc povzel odgovore na vprašalnik. Odgovarjali so vaščani Malega Trebeljevega, Volavljia in Prežganja. Ugotovili so, da problem oskrbnih dejavnosti ni posebej žgoč, razen potrebe po frizerju in mehaniku. V okviru kmetijskih dejavnosti so se zavzeli za odprtje mesnice in sirarne, v dopolnilnih dejavnostih pa ne vidijo zasluzka. Vsekakor pa bi ti kraji zaradi slabe vode potrebovali nov vodovod, pa tudi telefonskih priključkov ni dovolj. Dr. Stanko Pelc je poudaril, da morajo najprej prebivalci sami poskrbeti za sredstva in organizacijo dela, šele nato se bo priključila občina s svojimi sredstvi in strokovnimi nasveti. Dan pred sestankom na Prežganju je ekipa Landarta obiskala pet vasi in se seznanila s pglavitnimi problemi. Sestanka pa so se udeležili le

predstavniki treh vasi. Dr. Pelc je opozoril, da bodo tisti, ki se udeležujejo sestankov, in na katerih izmenjujejo zamisli, prišli do zaključkov, ki bodo imeli vidne posledice v njihovih vaseh. Udeleženci sestanka so še podčrtali pomembnost urejene podobe kraja, kjer živijo. Urejenost dvorišča in okolice hiše ter javnih površin pred šolo, trgovino in cerkvijo je osebna izkaznica kraja. Krajski arhitekt Janez Dolinar je povedal, da z obnovo vasi razumemo tudi oblikovalski vidik. V tem pogledu je treba posvetiti pozornost tudi majhnim objektom, kot so kapelice. Obiskovalci se ustavljajo ob kapelicah zato, ker pričajo in opozarjajo na določen usoden dogodek v kraju. Vegetacija ima tudi funkcijo, da nudi ugodje in da določen objekt skriva ali poudari. Za takšne posege so potrebna majhna sredstva, je pribil g. Dolinar.

In kateri rezultati programa CRPOV so že vidni? Dogovorili so se, da bodo v KS Besnica postavili pred kmetije lesene table, ki bodo imele enotno podobo in na katerih bodo napisana domača ledinska imena kmetij, v utorih, na spodnjem delu tabel pa bodo zapisali, kaj prodajajo na določeni kmetiji. Do »Praznika jagod in češenj«, ki bo 11. junija na Jančah, bodo postavili nekaj takšnih tabel. Kulturno zabavna prireditve »Praznik jagod in češenj« naj bi dokazala vaščanom, kako je mogoče izkoristiti primerjalne prednosti teh krajev. Nazadnje pa moramo poudariti, da se 1. junija začnejo javna dela na sedemkilometrski turistični poti na Malem vrhu, kjer se ponujajo čudoviti razgledi. Uredili bodo tudi parkirišče. Javna dela je prevzelo Planinsko društvo Špik.

MARJAN KOVAČEVIČ-BELTRAM

**SLOVENSKI PODEŽELSKI PRAZNIK JAGOD JANČE, PLANINSKI DOM, 11. JUNIJ 1994**  
PROGRAM:

**10.00: OTVORITEV SLOVENSKEGA PRAZNIKA JAGOD**  
Predstavitve domačih kmetov s prodajo jagod, domačega žganja, mlečnih izdelkov, peciva in drugih domačih izdelkov

Predstavitve gostujočih kmetov iz Goriških hrd in Slovenskih goric s prodajo domačih vin  
Predstavitve Lovske družine Laze s prodajo lovskega golaža

**10.30: ZAČETEK ZABAVNEGA PROGRAMA ZA OTROKE**  
ansambel Čuki  
gostje s Ptujia z lutkovno igrice  
pričetek srečelova

**13.00: KOŠARKARSKA TEKMA MED REPUBLIŠKIMI POSLANCI IN MOŠTVOM JANČ** (pred šolo na Jančah)

**13.00: NADALJEVANJE ZABAVNEGA PROGRAMA** (pri Planinskem domu na Jančah)  
Prežganjski oktet  
domači godci (harmonika, čindarasa, klarinet, orgle)  
prikaz domače obrti (pletenje košar)

**15.00: ŠPORTNA TEKMOVANJA**  
Tekmovanje v košnji  
Hoja s hoduljami  
Plezanje na mlaj  
Streljanje na slepo tarčo

**16.30: ZAKLJUČEK RAZSTAVE IN RAZGLASITEV NAJBOLJŠIH RAZSTAVLJALCEV**  
NADALJEVANJE ZABAVNEGA PROGRAMA Z ANSAMBLMOM KAJŽARJI

## PO PLOČNIKU DO KONCA LJUBLJANE



Na zaloškem mostu čez Ljubljano je tabla z napisom Ljubljana. Do tu torej seže mesto Ljubljana in do sem so prejšnji mesec naredili pločnik.

Seveda, samo na eni strani Zaloške ceste in seveda le skozi stari del Zaloga, od križišča z Agrokombinatsko do mostu. Kljub temu pa meščani, če bi to želeli, še ne bi mogli iz centra mesta po pločniku do njegovega roba, na primer sem v Zalog. Kajti Zaloška cesta, ki se začne pri Hrvatskem trgu, še nima pločnika po vsej svoji dolžini, pa tudi kolesarske steze ne. S pločnikom skozi Zalog pa so vendarle izpolnili še zadnji najpomembnejši pogoj za varnost pešcev v cestnem prometu na Zaloški cesti vsaj v strnjjenih naseljih. Cesta ima zdaj pločnik skozi Studenec, Polje in Zalog. Tako bo odleglo še zlasti staršem šolajočih se otrok.

In kako bo s tablo z napisom Ljubljana v prihodnje?

Tudi to je prav ta čas aktualno vprašanje. V nedeljo, 29. maja se bomo na referendumu po vsej Sloveniji odločali o novih občinah. Mi se bomo odločali o tem, do kod bo segala mestna občina Ljubljana (MOL). O tem, do kod bo segalo mesto, pa se ne bomo odločali na referendumu, temveč bodo o tem odločili poslanci nove mestne občine. Torej če bo mesto segalo do zaloškega mostu, lahko mestna občina seže tudi dlje. Pričakovati pa je, da bo tabla z napisom Ljubljana tudi v prihodnje še stala tukaj.

Besedilo in fotografija S. G.

Otroci na sliki so sicer iz Kamnika, v Zalog pa so prišli na srečanje tabornikov. V prostem času so se sprehodili po novem pločniku, ki jih je varno pripeljal do mostu čez Ljubljano, kjer je bilo v starih časih živahno trgovsko rečno pristanišče.

## KJE JE PROBLEM?

Vsakdo, tudi tisti, ki tega noče povedati, lahko v svojem naselju najde stvar, ki mu ni po všeči, ki ga moti in ki bi jo rad tako ali drugače spremenil. Tudi če bi hoteli, ne bi mogli vsega napraviti tako, da bi bili zadovoljni prav vsi. Kakorkoli že, včasih je zanimivo slišati, kaj je za prebivalce občine Moste-Polje najbolj problematična stvar v njihovem kraju.



**Maja Primc, 22 let, študentka (Fužine):** Največji problem v Fužinah je zame nočni hrup, ki ga povzročajo mladi. S tem mislim predvsem na vožnjo z mopedi, ki povzročajo neznanjski ropot, in to na mestih, kjer se sploh ne bi smeli pojavljati. Tudi podnevi, ko hodiš po pločnikih, moraš hudo paziti, da te kdo ne povoziti. Policaji bi morali na te prestopke malo bolj paziti. Tudi pred vhodi v stanovanjske bloke nima zdogočasena mladina ponoči kaj iskati.

**Fatima Siliftarevič, 57 let, upokojenka (Fužine):** Če do bro premislim, potem v tem naselju ni prav ničesar, kar bi me posebej motilo. Imamo vse, kar potrebujemo. Še največja nevšečnost, ki se je lahko v tem trenutku spomnim, je onesnaženost zelenic in naselja nasploh. Če pa me že sprašujete o težavah, potem je trenutno moja največja skrb to, da dobim slovensko državljanstvo.



**Lidija Pečnikar, 60 let, upokojenka (Kodeljevo):** Ena izmed stvari, ki me zelo moti je pregost promet. In če bi bilo samo to, bi bilo še vse v redu. Težava je ta, da naši vozniki niso osveščeni in da vozijo ne ozirajoč se na druge. Cestne ovire za preprečevanje hitre vožnje se mi kljub temu, da sem tudi sama voznica, zdijo prava rešitev. Postaviti bi jih bilo treba na vseh mestih, kjer je gostota pešcev, ki prečkajo ceste, velika.



**August Kastelic, 53 let, strojni tehnik (Bizovik):** Še najbolj nam bi ta trenutek prav prišlo župnišče. Za ta namen bi prav dobro služil sedaj zapuščen gasilski dom. Prav bi nam prišel tudi vrtec, saj moramo svoje otroke voziti v Hrušico, Sostro ali pa v Štepanjsko naselje. Tudi avtobus je malce daleč. Kljub temu, da je bilo zadnje čase dvignjenega kar precej prahu



zaradi vzhodne obvoznice, se mi zdi, da cesta pač mora biti. Tudi vodovoda, ki nam ga obljubljajo v zameno v bistvu ne potrebujemo, saj se mi zdi voda, ki jo imamo sedaj, dovolj dobra.



**Said Omanović, 34 let, papičar (Vevče):** Moti me, ker so zadnje čase po četrti uri zaklenjena vrata dvorišča, otroškega vrta. V okolici živi zelo veliko družin z majhnimi otroki, ki se sedaj nikjer več ne morejo igrati.

I. S.

## »KO ZACVETIJO V LJUBLJANI KOSTANJI...«

Nekako tako se sliši prijetna in nekoliko otožna pesem o cvetočih kostanjih, ki jo včasih slišimo na naših radijskih valovih. Še nekaj pesmi je na to temo, ki bi jih bilo v tem mesecu prijetno slišati, ker nas spomnijo na mogočna drevesa, ki se v maju razkošno razcvetijo in dajo Ljubljani prelepo pomladno podobo. Kakšna bi bila Ljubljana brez značilnih košatih krošenj divjega kostanja ob Ljubljani, na grajskem griču, v Tivoliju, Ambroževem trgu in drugje? Maja se v krošnjah teh mogočnih dreves razcveti na tisoče kot sveče stoječih cvetočih grozdov, ki z opojnim vonjem vabijo zaljubljenec v svoje zavetje. V vročem poletju nudijo najglobljo senco, jeseni pa padajoči rjavoredeči plodovi in sušiče listje pojejo sprehajalcem pomirjajočo pesem o minulem.

Divji kostanji so sicer v naših krajih in tudi Ljubljani tujci, ki pa so v minulih 200 letih postali »meščani« Ljubljane, del njene podobe. V naši občini nimamo večjih značilnih kostanjevih drevoredov. Še največ jih je v nekdanjem grajskem parku na Kodeljevem, Selu in na Fužinah. Skupine dreves pa rastejo še širom po občini, povsod tam, kjer so bile nekoč imenitne gostilne s senčnimi gostilniškimi vrtovi, na katerih je bilo v vročih dneh tako prijetno posedeti in srkati hladno pivo.

Divji kostanj pa ima tudi svojo zgodovino. Njegova pradamovina je Azija. Divje raste še v Bolgariji, severni Grčiji in Albaniji. Leta 1576 so

ga iz Carigrada prinesli na Dunaj. Morda se je v letih turških vpadov zasejal tudi kje v naših krajih, saj so ga baje Turki imeli za krmiljenje konj, zato so mu rekli tudi »konjski kostanj«. A načrtno so ga za okras ter za krmiljenje goveje živine in drobnice začeli po naših krajih in Evropi širiti šele sredi 18. stoletja, tako kot robinijo (mi ji narobe rečemo akacija). Marijan Britovšek piše v knjigi Razvoj fevdalne agrarne strukture, da so leta 1749 priročniki za kresijske uradnike že vsebovali predpise za Češko in druge dežele, naj spodbujajo položnike h gojitvi okrasnih dreves, med katerimi je bil tudi divji kostanj. Znani naravoslovci tedanje dobe

v njem niso videli nobene vrednosti, Dunaju pa je bil všeč in začeli so ga saditi v vseh avstrijskih deželah, Evropi in sredi 18. stoletja tudi po Kranjskem. Z njim so krasili graščinske, mestne in trške drevorede. Enega prvih drevoredov divjega kostanja so zasadili okrog leta 1770 v Dolu pri Dolskem, na Erbergerjevem posestvu. Listje in plodove so priporočali za živinsko krmo. Na Postojnskem so si posamezniki prizadevali, da bi posadili čim več dreves na vse gole in še posebno na srenjske pašnike. Obljubljali so, da jim bodo kostanji čez 15 let dali izdatno krmo za živino in drobnico. V Vipavi, Planini in Postojni so ustanavljali drevesnice divjega kostanja. Seme jim je pošiljala kmetijska družba, ki je veliko pripomogla k širjenju tega drevesa. Leta 1845 so saditev priporočale tudi Novice. Kot so zapisale, je bil vagan (dva mernika) kostanjevega zdroba po hranljivosti enak vaganu ovsu. Nekateri so menili, da bi plodove divjega kostanja lahko koristno uporabili tudi za izdelavo mila. Kljub najboljšim priporočilom pa vse kaže, da se na Notranjskem niso preveč

navdušili zanj, saj so posadili več lip in topolov kot pa kostanjev. Na Postojnskem se je veliko bolje obnesla robinija (akacija), za katero je praški

profesor Bohač trdil, da bi njeno listje ob sušnih ali deževnih letih lahko nadomestilo živinsko krmo, ker da je po hranljivosti enako detelji ali graščici. To zadnje so še najbolj s pridom uporabili za utrjevanje nasipov in usekov pri gradnji južne železnice. Izhaja iz severne Amerike, razširjena pa je po vsej Sloveniji, kjer teče železnica. Obe drevesi dočakata 200 let.

SLAVKO GERLICA



Bujni divji kostanji pri gostilni Babnik na Fužinah, ki dajejo senco parkiranim avtomobilom. To je v vročih poletnih dneh resnično dragocena prednost. (Foto: S. G.)